

Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşma Stratejileri ve Stratejik Planlama Bağlamında Eğitimin ve Programların Uluslararasılaşması*

Internationalization Strategies in Turkish Higher Education and Internationalization of Curriculum and Education in Strategic Planning

Funda Kurt Keskin

Yazar Bilgileri

Funda Kurt Keskin
Arş. Gör., Gazi Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri,
fundakurt@gazi.edu.tr

ÖZ

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ve sürecin başarılı bir şekilde yürütülmesi uluslararasılaşmaya yönelik faaliyetlerin planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu doğrultuda uluslararasılaşmanın tüm öğrenci ve personele yönelik olması, tüm eğitim sürecine yayılmış şekilde kapsayıcı olması ve sistematik bir süreç olarak algılanması gerekmektedir. Bu sebeple araştırmada, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerini belirlemek ve bu stratejilerdeki eğitimin ve programların uluslararasılaşmasına ilişkin boyutları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi ve temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenen ve Yükseköğretim Kurulu tarafından uluslararasılaşma kapsamında pilot olarak seçilen 20 yükseköğretim kurumu oluşturmaktadır. İlgili kurumların stratejik planları ve uluslararasılaşma politika/stratejileri doküman incelemesi yoluyla incelenmiş ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularından hareketle, yükseköğretim kurumlarının uluslararası hareketlilik, uluslararası öğrenciler, uluslararası iş birlikleri ve uluslararası yayın/proje gibi daha çok yönetsel ve araştırmaya yönelik boyutlara odaklandığı, eğitim-öğretim ve programların uluslararasılaşmasına yönelik boyutların geri planda kaldığı ya da bu boyutlara hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları dikkate alınarak kurumlara ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler
Yükseköğretimde
uluslararasılaşma
Uluslararasılaşma stratejileri
Programların uluslararasılaşması
Eğitimin uluslararasılaşması

Keywords

Internationalization in higher
education
Internationalization strategies
Internationalization of curriculum
Internationalization of education

Makale Geçmişi

Geliş: 16.10.2024
Kabul: 19.02.2025

ABSTRACT

The only way to fulfill internationalization in higher education with a holistic approach and to carry out the process successfully is to carry out activities aimed at internationalization in a planned and systematic manner. In this context, internationalization should be inclusive covering all students and staff and spreading throughout the educational process and perceived as a systematic process. For this reason, the research aims to determine the internationalization strategies of higher education institutions in Türkiye and to reveal the dimensions related to the internationalization of curriculum and education in these strategies. Qualitative research method and basic qualitative research design were used in the research. Utilizing criterion sampling from purposeful sampling methods, the study group consisted of 20 higher education institutions which had been selected as pilots by Council of Higher Education within the scope of internationalization. The strategic plans of the relevant institutions and internationalization policy/strategy documents, if any, were examined through document analysis and the data were analyzed with content analysis. Based on the research findings, it was concluded that higher education institutions focused more on administrative and research-oriented dimensions such as international mobility, international students, international collaborations and international publications/projects, while dimensions related to the internationalization of curriculum and education remained in the background or were not included at all. Considering the research results, recommendations were presented to higher education institutions and researchers.

*Bu çalışma, 8-11 Haziran 2023 tarihlerinde düzenlenen "X. International Eurasian Educational Research Congress"te sunulan özet bildirinin güncellenmiş ve genişletilmiş hâlidir.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf Kurt-Keskin, F. (2025). Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma stratejileri ve stratejik planlama bağlamında eğitimin ve programların uluslararasılaşması. *TEBD*, 23(1), 328-357. <https://doi.org/10.37217/tebd.1567968>

Giriş

Yükseköğretimin uluslararasılaşması, özellikle 1980’li yıllardan itibaren yükseköğretim kurumlarının odak noktası hâline gelmiştir. 1980 öncesi uluslararasılaşma olarak tanımlanabilecek faaliyetler uluslararasılaşma kavramı çerçevesinde tanımlanarak ele alınmamış ya da kavram üzerine özel bir önem atfedilmemiştir. 1980’lerin sonlarına gelindiğinde ise uluslararasılaşma kavramı ortaya çıkmış, yükseköğretim alanında önem kazanan başlıca kavramlardan biri haline gelmiş, zaman içinde çok boyutlu bir hâl alarak yalnızca değişim programları odağından çıkmış ve küçük elit bir gruba hitap eden faaliyetlerden kitlesel bir olguya dönüşmüştür (de Wit, 2011a). Dolayısıyla yükseköğretimin uluslararasılaşması, yükseköğretim kurumları için her geçen gün daha önemli bir gündem hâline gelmekte ve dünyadaki dönüşümlere paralel olarak Türkiye’deki yükseköğretim kurumları da bu sürece dâhil olmaktadır.

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasının tanımına yönelik alanyazında farklı tanımlar bulunmaktadır ancak en çok kabul gören tanım Knight (2003) tarafından yapılmıştır: Ulusal, sektörel ve kurumsal düzeyde uluslararasılaşma; yükseköğrenimin amacına, işlevlerine veya sunumuna uluslararası, kültürlerarası ya da küresel bir boyutun dâhil edilmesi sürecidir. Bu tanım, de Wit vd. (2015) tarafından “öğrenciler ve personelin tümü için eğitim ve araştırma kalitesini artırmak ve topluma anlamlı bir katkıda bulunmak amacıyla yükseköğretimin amacına, işlevlerine ve sunumuna uluslararası, kültürlerarası veya küresel bir boyutun dâhil edilmesine yönelik kasıtlı bir süreç” şeklinde güncellenmiştir (s. 29). Bu tanımda yükseköğretimde uluslararasılaşmanın yalnızca fiziksel hareketlilik programlarından faydalanma olanağı olan sınırlı sayıdaki öğrenciye değil, tüm öğrencilere ve personele yönelik olmasına vurgu yapılırken aynı zamanda sürecin kasıtlı ve planlı bir şekilde yürütülmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Ayrıca bu tanım, uluslararasılaşmanın hareketliliğe değil, eğitim programlarına ve öğrenme çıktılarına odaklanarak daha kapsayıcı ve daha az elitist hâle gelmesi gerektiği konusundaki artan farkındalığı yansıtmaktadır (de Wit vd., 2015).

Yükseköğretimin Uluslararasılaşmasına Yönelik Akım ve Stratejiler

Yükseköğretimin uluslararasılaşması sürecine yönelik yurt dışında ve yurt içinde/evde uluslararasılaşma şeklinde farklı akımlar mevcuttur (Knight, 2004). Yükseköğretimin uluslararasılaşmasına ilişkin 1990’ların sonlarına kadar hareketliliğe odaklanan bir anlayış hâkimken, 1990’ların sonunda yurt içinde/evde uluslararasılaşma kavramı ortaya çıkmıştır (Beelen ve Jones, 2018). Yurt dışında uluslararasılaşma akımı, hareketliliği merkezine almaktadır ve yükseköğretimde uluslararasılaşmaya yönelik ilk faaliyetler daha çok bu kapsamda ele alınmaktaydı. Amerika’da eğitimin sınır ötesi sunulmasına, yani programların hareketliliğine odaklanılırken Avrupa’da ise değişim programlarına, dolayısıyla öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğine odaklanılmaktaydı (Altbach ve Knight, 2007). Bununla birlikte, uluslararası hareketliliğin yalnızca elit

ve küçük bir kesime hitap etmesi ve bütün öğrencilerin bu faaliyetlerden yararlanamıyor olması yükseköğretimde uluslararasılaşmanın tanımına ve amacına ters düşmektedir. Tüm öğrencilerin hareketlilik programlarına katılamamasının yanı sıra, sistematik bir süreç işletilmediği takdirde bu programlara katılan öğrencilerin de uluslararası/kültürlerarası farkındalık veya beceriler edinmemesi, bu becerileri kazanan öğrencilerin ise gittikleri ülkede ya da döndükleri üniversitelerde bu becerileri ve farkındalığı diğer öğrencilere aktaramamaları gibi sorunlar da söz konusudur. Örneğin, kampüslerde uluslararası öğrencilerin bulunması istenilen bir durum olsa da bu, kültürlerarası iletişimin ve öğrenme deneyimlerinin yaşanacağı anlamına gelmemektedir (Otten, 2003). Ayrıca yerli lisans öğrencileri, kurum ya da öğretim elemanı tarafından bu amaca yönelik özel programlar geliştirilmediği sürece, ortak projeler yürütme veya yabancı öğrencilerle sosyal etkileşim kurma konusunda direnç gösterip ya da en iyi ihtimalle kayıtsız kalırken uluslararası öğrenciler ise kendi içlerinde bir araya gelme eğilimindedir ve ironik bir şekilde, ev sahibi ülke kültürüyle derin bir bağ kurmadan, kendi aralarında bir kültürlerarası deneyim yaşamaktadır (Knight, 2011). Dolayısıyla fiziksel hareketlilik programlarına yapılan bu vurgu ile hareketliliğin bir amaç hâline geldiği, ancak hareketlilik programlarının uluslararasılaşma için tek başına yeterli olamayacağı görülmektedir. Bu doğrultuda fiziksel hareketlilik programlarına odaklanan “yurt dışında uluslararasılaşma” akımına karşın 2000’li yıllardan itibaren öğrenme-öğretme süreçlerine odaklanan, tüm öğrencilerin uluslararası/kültürlerarası beceri ve farkındalık kazanmalarını önceleyen ve bunların yurt dışına hareketlilik gerçekleştirilmeden sağlanabileceğini öne süren “yurt içinde uluslararasılaşma” akımı ön plana çıkmaya başlamıştır. Yurt içinde uluslararasılaşma/evde uluslararasılaşma anlayışında, öğrenci deneyiminin hareketlilikle zenginleştirilip zenginleştirilmemesine bakılmaksızın, yurt içinde/kampüste uluslararası ve kültürlerarası öğretim ve öğrenim sunulması asıl amaçtır (Beelen ve Jones, 2015). Bu iki akım ve bu kapsamda uygulanabilecek stratejiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Yurt İçinde ve Yurt Dışında Uluslararasılaşma

Yurt İçinde Uluslararasılaşma	Yurt Dışında Uluslararasılaşma
1. Eğitim Programları ve Derece Programları -Uluslararası temalar bulunduran yeni programlar -Mevcut derslere eklenen uluslararası içerik -Uluslararası dil ve/veya kültür çalışmaları -Alan ya da bölge çalışmaları -Ortak dereceler ya da çift diplomalar 2. Öğrenme-Öğretme Süreci -Uluslararası öğrencilerin aktif katılımı -Yurt dışından dönen öğrencilerin katılımı -Sınıftaki çeşitliliğin eğitim-öğretim süreçlerinde kullanılması -Ortak dersler için sanal öğrenci hareketliliği -Uluslararası bilim insanları ve öğretim elemanlarından yararlanma -Yerel uluslararası/ kültürlerarası uzmanlardan yararlanma	1. İnsanların Hareketi -Bir yıl, bir dönem ya da daha kısa süreli olarak öğrencilerin yurt dışında öğrenim görmesi -Öğrencilerin yurt dışında topluma hizmet uygulamalarına ya da stajlara katılmaları -Öğrenci değişimleri ve araştırmalara katılma -Öğretim ve araştırma amaçlı öğretim elemanı değişimleri -Öğretim elemanlarının yurt dışında teknik destek/danışmanlık vermesi -Öğretim elemanlarına verilen yurt dışına seyahat ve araştırma izinleri ve yurt dışında mesleki gelişim 2. Programların Hareketi -Uluslararası bağlantılar ve ortaklıklar aracılığıyla sunulan programlar -Yurt dışındaki kurumlar tarafından verilen krediler

-Uluslararası ve kültürlerarası çalışmalara ve alan çalışmalarına, rol canlandırma vb. yöntemlere yer verme	-Yurt dışındaki kurumlar tarafından verilen dereceler
3. Program Dışı Faaliyetler	-Sunulan ortak dereceler
-Uluslararası/ yerel öğrenci topluluk ve dernekleri	3. Tedarikçilerin Hareketi
-Uluslararası/ kültürlerarası kampüs etkinlikleri	-Kurumun fiziksel olarak yurt dışında bulunması
4. Yerel Kültürel/Etnik Gruplarla Bağlantılar	-Şube kampüsler, özerk kurumlar, merkezler
-Öğrencilerin staj, uygulamalı araştırma ve topluma hizmet aracılığıyla yerel kültürel ve etnik gruplara katılması	4. Uluslararası Projeler
-Yerel kültürel ve etnik grupların temsilcilerinin öğrenme-öğretme faaliyetlerine, araştırma girişimlerine ve program dışı etkinlik ve projelere katılması	-Ortak ders ya da program geliştirme, araştırma, karşılaştırmalı değerlendirme, teknik destek, mesleki gelişim, e-öğrenme platformları gibi kapasite geliştirme projeleri
	-Kalkınma yardımı projeleri, ticari sözleşmeler ve akademik bağlantılar kapsamındaki proje ve hizmetler

Olson, C. L., Green, M. F., & Hill, B. A. (2006). *A handbook for advancing comprehensive internationalization: What institutions can do and what students should learn*. ACE kaynağından uyarlanmıştır.

Tablo 1’de gösterilen ve iki zıt akım gibi karşımıza çıkan yurt içinde uluslararasılaşma ve yurt dışında uluslararasılaşma kavramları aslında uygulamada iç içedir. Sonuç olarak hareketlilik programları, hem hareketliliğe katılan öğrencilerin eğitim hayatlarının bir parçası olması hem de öğretim kadrosunun uluslararasılaşması anlamında eğitim-öğretimden tamamen ayrı düşünülmemelidir. Bu stratejilere ek olarak “Kapsamlı Uluslararasılaşma” çerçevesinde Amerikan Eğitim Konseyi (ACE); çift anadal, yandal ve sertifikalar aracılığıyla öğrencilerin yabancı diller, uluslararası/küresel çalışmalar, belirli ülke veya bölgelere özgü çalışmalar üzerine dersler alabileceğini (ACE, 2024a) ya da öğrencilerin kendi programlarındaki derslerin öğrenme çıktıları, içerik, ders materyalleri ve değerlendirme süreçleri gibi öğelerinin uluslararasılaşması yoluyla uluslararası/kültürlerarası beceriler edinebileceklerini belirtmektedir (ACE, 2024b). Leask (2015) de öğrenme çıktıları, içerik, öğrenme ve öğretme etkinlikleri ve değerlendirme yöntemlerinin uluslararasılaşmasına yönelik faaliyetlerin; programların ve derslerin uluslararasılaşması açısından önemini vurgulamaktadır. Ayrıca çift anadal veya yandal uygulamalarının ya da uluslararasılaşmış öğeler barındıran derslerin seçmeli olması, bu sebeple de tüm öğrencilere yönelik olmaması sebebiyle yükseköğretim kurumlarının küresel becerilere mezun niteliklerinde yer vermeleri ve böylece tüm öğrencilerin bu becerilerle mezun olmaları gerektiği ileri sürülmektedir (ACE, 2024c).

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasına yönelik stratejiler göz önünde bulundurularak bu araştırmada yurt içinde ve yurt dışında uluslararasılaşma anlayışlarının sentezlenmesiyle kapsamlı bir uluslararasılaşma anlayışı benimsenmiştir. Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerini ortaya koyma amacının yanı sıra bu stratejilerdeki eğitimin ve programların uluslararasılaşmasına ilişkin boyutları da ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Stratejik Planlama

Kurumsal bir politikanın veya stratejinin varlığı, yükseköğretimin uluslararasılaşmasında rol oynayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (de Wit vd., 2015). Bir yükseköğretim kurumunda uluslararasılaşma etkinlikleri birbirinden kopuk olduğunda, uluslararasılaşmadan

sağlanacak fayda ve etki de azaldığından uluslararasılaşma, kurum için bir kültür, politika, planlama ve örgütlenme gerektirmektedir (Kirecçi vd., 2016). Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma çabalarının tanımlı, kasıtlı ve sistematik olabilmesi için stratejik planlamalarında uluslararasılaşma stratejilerine yer vermeleri gerekmektedir.

Uluslararasılaşma stratejileri kavramı, uluslararası faaliyetler fikrinin ötesine geçmek için kasıtlı olarak kullanılmakta ve kurumsal düzeyde hem program hem de örgütsel girişimlere atıfta bulunarak daha planlı, bütünlük ve stratejik bir yaklaşımı ifade etmektedir (Knight, 2004). Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma faaliyetlerinin birbirinden kopuk, inisiyatife bağlı ya da gelişigüzel gerçekleştirilmesini önlemek ve bu faaliyetlerin sistematik, düzenli ve amaca uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak için planlama yapılması ve uluslararasılaşmaya yönelik stratejilerin bu planlamalara dâhil edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşmanın Politik Zemini

Türk yükseköğretim sisteminin merkezi yapısı temelinde, ulusal düzeydeki uluslararasılaşma politikaları, kurumsal düzeydeki uluslararasılaşma politikalarına ve stratejilerine de yansımaktadır. Bu doğrultuda Türk yükseköğretiminde, devlet üniversitelerinin uluslararasılaşma ve hareketlilik programlarına yönelik her girişimi, Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) bilgisi dâhilinde ve denetimi altında yürütülmektedir (Mızıkacı, 2019). Bu sebeple, yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kurumsal stratejilere yön veren ulusal politikaların ve stratejilerin irdelenmesi ve anlaşılması oldukça önemlidir.

İlk olarak On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) kapsamında eğitime ilişkin politika ve tedbirlerde, uluslararası öğrenciler ve akademisyenler için çekim merkezi olma başlıca uluslararasılaşma hedefi olarak görülmekte ve bu amaca yönelik yabancı dilde programlara, uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarına, uluslararası iş birliklerine ve uluslararası tanınırlığa yönelik alt hedefler sunulmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024).

YÖK 2019-2023 Stratejik Planı'nda ise, beş amaçtan birinin uluslararasılaşmaya yönelik olduğu ve uluslararasılaşma boyutlarına; uluslararası standartlarda olma, küresel eğilimleri dikkate alma ve uluslararasılaşma düzeyini artırma yönündeki hedeflerle yer verildiği görülmektedir (YÖK, 2019).

2018-2022 Uluslararasılaşma Strateji Belgesi'nde Bologna Süreci, TURQUAS Projesi, Erasmus ve Erasmus+ programları, Türkiye Bursları, Mevlâna Değişim Programı, ortak diploma programları, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı, YABSİS Projesi, Okul Tanıma ve Denklik Yönetmeliği, uluslararası öğrencilere yönelik burs vermeye başlanması gibi hususlara yer verilmektedir (YÖK, 2017). Dolayısıyla uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarına ve hareketlilik programlarına odaklanan bir yaklaşım sergilenmektedir.

“Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası” başlıklı raporda Çetinsaya (2014), çok boyutlu bir uluslararasılaşma hedefi benimseyen bir süreç oluşturulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Raporda, küresel eğilimlere uyum sağlamaya yönelik amaçlara yer verilmesine ve uluslararası hareketliliğe olan odağın değiştirilerek farklı stratejilerin de kullanılabileceği belirtilmesine rağmen, hareketlilik odaklı bir uluslararasılaşma anlayışının hâkim olduğu, insanların hareketliliğinin yanı sıra programların hareketliliği aracılığıyla sınır ötesi eğitim sunulması şeklinde faaliyetlere değinildiği ve eğitim-öğretime ilişkin boyutların geri planda kaldığı görülmektedir.

YÖK (2021) tarafından hazırlanan “Yükseköğretimde Hedef Odaklı Uluslararasılaşma” belgesinde de diğer politika belgelerine benzer şekilde uluslararasılaşma; uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarına ve hareketlilik programlarına odaklanılarak ele alınmaktadır. Belgede, yurt içinde uluslararasılaşma çalışmalarına ve ortak eğitim-öğretim programlarına yer verilmesine rağmen bu boyutlar yalnızca Birlikte Online Uluslararası Öğrenme (COIL-Collaborative Online International Learning) veya Sanal Hareketlilik (VM-Virtual Mobility) üzerinden ele alınmaktadır.

“Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye’deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştay Raporu”nda (YÖK, 2023), diğer politika ve strateji belgelerinin aksine, Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilere yönelik Türkçe hazırlık programları, uluslararası öğrencilere yönelik kültür dersleri sunulması, kampüslerin uluslararası öğrencilerin yaşamını kolaylaştırması, web sayfalarındaki bilgilerin İngilizce olarak da sunulması, ortak diploma programları, yabancı dilde sunulan dersler ve yabancı dilde ders verebilecek öğretim elemanları, personele ve halka yönelik küresel vatandaşlık becerilerini artıracak farkındalık etkinlikleri, uluslararası öğrencilerin hem kampüste hem de yerli öğrencilerle etkileşimde bulunması, yerli ve uluslararası öğrencilerin dil ve kültürel değişim ortaklığı kurması gibi hususlara dikkat çekilmektedir. Bu raporla birlikte ilk defa ulusal bir politika belgesinde kampüste uluslararasılaşma ve programın uluslararasılaşması kavramlarına yer verilmektedir (Bulut-Şahin ve Eriçok, 2023). Ancak raporda tüm bu stratejilere yer verilmesindeki asıl amacın uluslararası öğrenci çekmek olması dikkat çekicidir. Dolayısıyla raporda yurt içinde uluslararasılaşma ve kampüste uluslararasılaşma gibi hareketlilik odaklı olmayan yaklaşımlara nispeten yer verilmesine rağmen buradaki amacın uluslararası öğrenciler ve hareketlilik ile gelecek öğrenciler olduğunun ve tüm öğrencileri kapsayıcı eğitim-öğretim süreçlerine ve programlara yönelik bir vurgu olmadığına altını çizmek gerekmektedir.

Uluslararasılaşmanın, ulusal düzeydeki yükseköğretim politikalarının odak noktalarından biri olduğu ancak ilgili politika belgelerinde hareketlilik programları, uluslararası öğrenciler, uluslararası öğretim elemanları, uluslararası iş birlikleri, uluslararası tanınırlık, ortak doktora programları ve yabancı dilde eğitim veren programlara odaklanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla hem

dünya genelindeki hem de Türkiye'deki uluslararasılaşma politikaları daha çok fiziksel hareketlilik programlarına odaklanmakta, bu da uluslararasılaşmaya elitist bir yaklaşım getirmektedir. Yükseköğretimin ve temel işlevlerinden biri olan eğitimin uluslararasılaşmasının yalnızca belirli bir gruba hizmet eden fiziksel hareketlilik odağından kurtularak tüm öğrencilere ve personele yönelik bir süreç olarak ele alınması oldukça önemlidir. Ayrıca uluslararasılaşmanın sürdürülebilirliği ve uluslararasılaşma sürecinin etkili bir şekilde yürütülmesi, uluslararası boyutun birbirinden kopuk faaliyetlerden öte kurumsal yapıya dâhil edilmiş bir süreç dönüşmesine bağlıdır ve stratejik planlama, uluslararasılaşmanın kurumsallaşması açısından önemli bir zemin yaratmaktadır (Vural Yılmaz, 2016a). Bu sebeple bu çalışmada, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerini belirlemek ve bu stratejilerdeki eğitimin ve programların uluslararasılaşmasına ilişkin boyutları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda cevap aranan sorular şu şekildedir:

1. Yükseköğretim kurumlarının misyon-vizyon ifadeleri ve temel değerlerindeki uluslararasılaşma boyutları nelerdir?
2. Yükseköğretim kurumlarının stratejik amaç, hedef ve performans göstergelerindeki uluslararasılaşma boyutları nelerdir?
3. Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma strateji/politika belgelerindeki (varsa) uluslararasılaşma boyutları nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi bölümleri yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi ve temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Temel nitel çalışmada araştırmacı, oluşturulmuş ancak keşfedilmemiş anlamı bulmaya çalışır çünkü anlam nesnenin doğasında değildir, yalnızca birinin kendisiyle karşılaşmasını bekler (Merriam, 2023). Bu çalışmada keşfedilmeye çalışılan anlam, uluslararasılaşma olgusuyla ilişkili olsa da temel nitel araştırma, çalışılan olguya ilişkin insan deneyimlerine yoğunlaşan fenomenolojik çalışmadan bu noktada ayrılmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Burada temel anlayış, önceden belirlenmiş ölçüt/ölçütleri karşılayan tüm durumların çalışılması olup ölçüt örnekleme en önemli husus, seçilecek durumların bilgi verme açısından zengin olmasıdır (Patton, 2002). Bu kapsamda, çalışma grubunu YÖK (2017) Uluslararasılaşma Strateji

Belgesi'nde uluslararasılaşma kapsamında pilot olarak seçilen 20 yükseköğretim kurumu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerinin belirlenmesi amacıyla veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. İlgili kurumların stratejik planları ve ek olarak uluslararasılaşma politika/strateji belgeleri araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Uluslararasılaşma kapsamında pilot olarak belirlenen ve çalışma grubunu oluşturan bu 20 yükseköğretim kurumu, kurum adı kısaltmaları, kurumların mevcut stratejik plan dönemleri ve uluslararasılaşmaya ilişkin ek belgeleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Uluslararasılaşma Bağlamında Pilot Olarak Belirlenen Yükseköğretim Kurumları

<i>Yükseköğretim Kurumu</i>	<i>Kısaltma</i>	<i>Stratejik Plan Dönemi</i>	<i>Ek Belgeler</i>
Anadolu Üniversitesi	ANAÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası
Ankara Üniversitesi	AÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası
Atatürk Üniversitesi	ATAÜNİ	2024-2028	Uluslararasılaşma Strateji ve Eylem Planı 2024-2028
Boğaziçi Üniversitesi	BOÜN	2020-2024	-
Bursa Uludağ Üniversitesi	BUÜ	2022-2026	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejisi
Çukurova Üniversitesi	ÇÜ	2022-2026	Uluslararasılaşma Strateji Belgesi (2019-2023) ve Uluslararasılaşma Strateji Belgesi (2019-2023)
Dokuz Eylül Üniversitesi	DEÜ	2021-2025	Uluslararasılaşma Stratejisi
Ege Üniversitesi	EÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Politikası Performans Göstergeleri
Erciyes Üniversitesi	ERÜ	2022-2026 (gnc)	Uluslararasılaşma Politikası
Gazi Üniversitesi	GÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası
Gebze Teknik Üniversitesi	GTÜ	2022-2026	Uluslararasılaşma Stratejisi
Hacettepe Üniversitesi	HÜ	2023-2027	Uluslararasılaşma Politikası
İstanbul Teknik Üniversitesi	İTÜ	2022-2026	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejisi
İstanbul Üniversitesi	İÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İYTE	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejisi
Karadeniz Teknik Üniversitesi	KTÜ	2024-2028	Uluslararasılaşma Politikası
Marmara Üniversitesi	MÜ	2021-2025	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejisi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	ODTÜ	2023-2027	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejik Planı 2018-2022
Selçuk Üniversitesi	SÜ	2022-2026	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma İlkeleri
Yıldız Teknik Üniversitesi	YTÜ	2022-2025 (gnc)	Uluslararasılaşma Politikası ve Uluslararasılaşma Stratejisi

Tablo 2'de sunulan stratejik planlara yükseköğretim kurumlarının web sayfalarından ulaşılmıştır. Stratejik planların yanı sıra araştırma kapsamındaki birçok kurumun uluslararasılaşmaya ilişkin ayrı bir politika/stratejisi bulunmaktadır. Bu politika/stratejilere kurumların ana sayfalarından, Uluslararası İlişkiler Ofisi vb. birim sayfalarından veya kalite sayfalarından ulaşılmıştır. İlgili tüm

yükseköğretim kurumlarının benzer bir politika/stratejiye sahip olup olmadığını belirlemek için, belirtilen sayfaların tümü incelenmiş ve bulunan politika/stratejiler araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu politika veya stratejiler genellikle birkaç paragraf şeklindeyken Tablo 2’de görüldüğü gibi bazı kurumlar uluslararasılaşmaya yönelik ayrı bir strateji belgesine sahiptir.

Araştırmanın geçerlik (inandırıcılık ve aktarılabilirlik) ve güvenilirliğine (tutarlılık ve doğrulanabilirlik) yönelik birtakım stratejiler uygulanmıştır. Bir çalışmanın inandırıcılığı konusunda araştırmacılar verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı olmalı ve bu tutarlılığı nasıl sağladığını açıklamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda araştırmacı, ortaya çıkan bulguların kavramsal çerçeveye uyumlu olup olmadığını sürekli kontrol etmiş ve bulgulara uyumluluk ve bütünsellik olup olmadığına dikkat etmiştir. İnanırıcılığın sağlanmasında kullanılabilecek bir diğer strateji ise uzman incelemesidir (Merriam, 2023). Bu doğrultuda, verilerin analizi ve yorumlanması süreçlerinde düzenli olarak iki uzmandan görüş alınmıştır. Diğer yandan araştırmanın aktarılabilirliği için zengin betimlemelere yer verilerek çalışmanın üzerinde etkisi bulunan bağlamsal faktörleri tüm yönleriyle açıklamak gerektiği ve amaçlı örneklem seçiminin dış geçerlilikle (aktarılabilirlik) doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir (Arslan, 2022). Bu sebeple araştırmada, incelenen kurumların politika ve stratejilerinin doğru anlaşılabilmesi için hem kavramsal çerçeveye hem de ulusal politikalara detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Merriam (2023), bir çalışmanın bulguları sunulan verilerle tutarlı ise o araştırmanın güvenilir olarak görülebileceğini belirtmekte ve nitel çalışmaların güvenilirliği için uzman incelemesi, araştırmacının konumunun belirtilmesi ve denetleme tekniği gibi teknikler önermektedir. Denetleme tekniği, bağımsız bir okuyucunun araştırmacının kullandığı yol ve yöntemi takip ederek bir çalışmanın bulgularını doğrulayabilmesi ve verilerin nasıl toplandığının, kategorilerin nasıl oluşturulduğunun ve inceleme süresince kararların nasıl verildiğinin detaylı bir şekilde ifade edilmesidir (Merriam, 2023). Benzer şekilde Akar (2019) da somut ve anlaşılır açıklamalar yaparak, ham veriler saklanarak ve verilerin doğrulanması sağlanarak güvenilirliğin elde edilebileceğini ifade eder. Bu kapsamda, araştırmada uzman incelemesinin yanı sıra bu tekniklere başvurulmuştur. Araştırmada dokümanlar veri kaynağı olarak kullanıldığından araştırmacı bu dokümanlardan elde edilen bulguların kavramsal çerçeveye göre kategorilendirilip yorumlanmasında bir araçtır. Ayrıca dokümanlardan elde edilen ham veriler saklanmakta ve araştırmacının bu süreçte, özellikle veri analizi sürecinde birtakım kararları nasıl aldığına bir sonraki bölümde yer verilmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Merriam’a (2023) göre çalışmada toplanan ilk dokümanı okumakla kategori oluşturma, yani veri analizi başlar. Veriler toplanırken bir yandan da kategoriler oluşturulur ancak bu kategoriler geçicidir. Çalışma ilerledikçe

analize daha fazla önem gösterilir ve bütün veri elde edildikten hemen sonra değişebilir bulguların doğrulandığı, yeniden incelendiği ve şekillendiği yoğun analiz süreci ortaya çıkar. Bu araştırmada da stratejik planların ve ek belgelerin tümü incelenirken, henüz veri toplama aşamasındayken geçici kategoriler oluşturulmuş, bu kategoriler yoğun analiz sürecinde hem çalışmanın amacına ve kavramsal çerçeveye uygun olacak şekilde hem de uzman görüşleriyle yeniden şekillendirilmiştir.

Veri analizi sonucunda elde edilen kodlar, ortak özelliklere göre belirli kategoriler altında toplanmış, bu kategoriler ise genel yapıyı daha görünür kılmak amacıyla belirli temalar altında sunulmuştur. Veri analizi sonucu ortaya çıkan kodlar, alanyazından yararlanılarak ve çalışmanın kapsamına uyacak şekilde uluslararasılaşma bağlamında kategorilendirilmiştir. Performans göstergeleri ve ek belgelerin analizinde ise ayrıca Yükseköğretim Kalite Kurulu Değerlendirme Ölçütleri (YÖKAK, 2023) temel alınarak *eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim* şeklinde temalar oluşturulmuştur. Bu temaların tamamıyla doğrudan ilişkili olan kategoriler *genel*, bu temaların dışında kalan kategoriler içinse *diğer* teması eklenmiştir. Analiz sürecinde, insanlığa katkı gibi ifadeler evrensellik vurgusu taşıdığından, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı ise Birleşmiş Milletlere atıfta bulunulması sebebiyle araştırmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliği ve uluslararası öğretim elemanlarının istihdamı kodları, öğretim kadrosu kategorisi altında olup bu kategori ise YÖKAK'a paralel şekilde eğitim-öğretim teması altında ele alınmıştır. Öğretim elemanlarının araştırma, yayın, proje ve benzeri çalışmaları ise doğrudan ilişkili oldukları araştırma-geliştirme teması altında ele alınmıştır. Veri analizine yönelik tüm bu süreçlerde uzman görüşleri alınmıştır.

Bulgular

Bu araştırmada, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerini belirlemek ve bu stratejilerdeki eğitimin ve programların uluslararasılaşmasına ilişkin boyutları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bulgular, alt amaçlara paralel şekilde sunulmuştur.

Misyon-Vizyon İfadeleri ve Temel Değerlerde Uluslararasılaşma

Yükseköğretim kurumlarının misyon ifadelerinde yer alan uluslararasılaşma boyutları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Misyon İfadelerinde Uluslararasılaşma

<i>Kategori</i>	<i>Kod</i>	<i>Yükseköğretim Kurumları</i>	<i>f</i>
Evrensellik	İnsanlığa katkı	ANAÜ, ÇÜ, DEÜ, HÜ, ODTÜ, İÜ, SÜ	7
	Evrensel katkı	ANAÜ, ATAÜNİ, BOÜN, ÇÜ, GÜ, EÜ	6
	Evrensel değerler	ÇÜ, ODTÜ, SÜ	3
	Dünya üniversitesi olma	EÜ	1
	Evrensele açık olma	BOÜN	1
Uluslararasılık	Uluslararası standartlarda hizmet sunma	ERÜ, YTÜ	2
	Uluslararası katkı	ÇÜ	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi 13 yükseköğretim kurumunun misyon ifadesi, uluslararasılaşmaya yönelik bir boyut taşımaktadır. Yükseköğretim kurumlarının misyon ifadelerinde en çok yer verdikleri uluslararasılaşma boyutu insanlığa katkı (f=7) ve evrensel katkıdır (f=6). DEÜ misyonu, *“insanlığın ekonomik, kültürel ve sosyal zenginliğini artırmak”* şeklinde insanlığa katkı boyutuna ve EÜ misyonu, *“araştırma, eğitim ve topluma hizmet uygulamalarıyla bölgesel, ulusal ve evrensel gereksinimleri karşılamak”* şeklinde evrensel katkı boyutuna yer vermektedir.

Yükseköğretim kurumlarının vizyon ifadelerinde yer verilen uluslararasılaşma boyutları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Vizyon İfadelerinde Uluslararasılaşma

Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumları	f
Evrensellik	Dünya üniversitesi olma	ANAÜ, ATAÜNİ, BOÜN, EÜ, ERÜ, GTÜ, İÜ, İYTE, ODTÜ, SÜ, YTÜ	11
	Evrensel düzeyde hizmet verme	AÜ, İÜ	2
	İnsanlığa katkı	SÜ	1
Uluslararasılık	Uluslararası bir üniversite olma	ÇÜ, EÜ, GÜ, HÜ, İTÜ, KTÜ, MÜ, ODTÜ	8

Tablo 4'te görüldüğü gibi 18 yükseköğretim kurumunun vizyon ifadesi, uluslararasılaşmaya yönelik bir boyut taşımaktadır. Vizyon ifadelerinde en çok yer verilen uluslararasılaşma boyutu dünya üniversitesi olma (f=11) ve uluslararası bir üniversite olmadır (f=8). ERÜ, *“dünyada önde gelen üniversiteler arasında yer almak”* ve KTÜ, *“uluslararası düzeyde saygın ve öncü bir üniversite olmak”* şeklinde bunu ifade etmektedir. EÜ, *“ulusal ve uluslararası paydaşları ile güçlü bir iş birliği ve iletişim ağı bulunan...bir dünya üniversitesi olmak”* ve ODTÜ, *“uluslararası düzeyde öncü, bölgesini ve dünyayı dönüştüren bir üniversite olmak”* şeklinde hem evrensellik hem de uluslararasılık boyutlarına yer vermektedir.

Yükseköğretim kurumlarının temel değerlerinde ve bunlara ilişkin açıklamalarda yer verilen uluslararasılaşma boyutları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Temel Değerlerde Uluslararasılaşma

Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumları	f
Evrensellik	Evrensel değerler/yaklaşım	ATAÜNİ, BUÜ, ÇÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, ODTÜ, YTÜ	11
	Evrensellik	ANAÜ, MÜ, SÜ	3
	İnsanlığa katkı	BOÜN, GÜ, GTÜ	3
	Değişen dünya koşullarını benimseme	HÜ	1
	Evrensel katkı	GÜ	1
Uluslararasılık	Uluslararası çekim merkezi olma	ERÜ	1
	Uluslararası iş birliği içinde olma	ERÜ	1
	Uluslararasılaşma odaklı olma	EÜ	1

Tablo 5'te görüldüğü gibi 17 yükseköğretim kurumunun temel değerler ve/veya açıklamaları, uluslararasılaşmaya yönelik bir boyut taşımaktadır. ANAÜ, MÜ ve SÜ evrensellik temel değerine yer vermelerine rağmen temel değere yönelik herhangi bir açıklamaya yer vermediğinden kodlarda

evrensellik olarak bırakılmıştır. Ancak temel değerlere ilişkin açıklamalarda vurgulanan farklı bir boyut varsa (örn. evrensel katkı) bu farklı bir kod olarak ele alınmıştır. Yükseköğretim kurumlarının temel değerlerinde en çok yer verdikleri uluslararasılaşma boyutu evrensel değerler/yaklaşımdır (f=11). BUÜ temel değerlerinde, “*evrensel ve temel değerlere saygı*” ifadesine yer verirken İYTE ise “*saygı çerçevesinde dil, din, ırk, kültür, cinsiyet ve tür ayrımı gözetmeden tüm farklılık ve haklara saygılı, duyarlı ve kapsayıcı olma*” ifadelerine yer vermektedir.

Stratejik Amaç, Hedef ve Performans Göstergelerinde Uluslararasılaşma

Yükseköğretim kurumlarının stratejik amaçlarında yer alan uluslararasılaşma boyutları Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Stratejik Amaçlarda Uluslararasılaşma

Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumları	f
Uluslararası standartlarda hizmet sunma	Uluslararası standartlarda eğitim-öğretim	EÜ, GTÜ, İÜ, ODTÜ, MÜ, SÜ	6
	Uluslararası standartlarda araştırma	AÜ, İÜ, ODTÜ, SÜ	4
	Uluslararası standartlarda toplumsal katkı	ERÜ, İYTE	2
	Uluslararası standartlarda kurumsal kapasiteyi güçlendirme	GÜ	1
Uluslararasılık	Uluslararasılaşmayı güçlendirme	ÇÜ, GÜ, ODTÜ	3
	Uluslararası becerilere sahip bireyler yetiştirme	AÜ, BUÜ	2
	Uluslararası çekim merkezi hâline gelme	EÜ, İTÜ	2
	Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı	ERÜ	1
	Uluslararası katkı	KTÜ	1
	Uluslararası sıralamalarda yer alma	ERÜ	1
Evrensellik	Evrensel katkı	EÜ, İYTE	2
	Evrensel değerler	ÇÜ	1

Tablo 6’da görüldüğü gibi 14 kurumun stratejik amaçlarında doğrudan uluslararasılaşmaya yönelik bir vurgu bulunmaktadır. Stratejik amaçlarda en çok yer alan uluslararasılaşma boyutu uluslararası standartlarda hizmet sunmadır (f=10). Bununla birlikte bu kurumlardan altısı uluslararası standartlarda eğitim-öğretime yer vermektedir. GTÜ, “*eğitim öğretim hizmetlerinin kalitesini artırarak ulusal ve uluslararası standartlarda sunulmasını sağlamak*” ifadesini kullanmaktadır. Üç kurum ise (İÜ, ODTÜ, SÜ) hem eğitim hem de araştırmaya yönelik boyutlara farklı stratejik amaçlarda yer vermektedir.

Yükseköğretim kurumlarının stratejik hedeflerinde yer alan uluslararasılaşma boyutları Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Stratejik Hedeflerde Uluslararasılaşma

Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumu	f
Eğitim-Öğretim	Eğitim-öğretimde uluslararasılaşma	ANAÜ, BUÜ, DEÜ, GTÜ, HÜ, İÜ, KTÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	10
	Uluslararası öğretim elemanı	GTÜ, İTÜ, İYTE, ODTÜ	4
	Yabancı dil (İngilizce) eğitimi	ATAÜNI, BOÜN, ODTÜ, İYTE	4
	Eğitim programlarında uluslararasılaşma	ÇÜ, HÜ, İÜ	3
	Yabancı dilde eğitim veren program	EÜ	1
Araştırma-Geliştirme	Uluslararası yayın/proje	BUÜ, DEÜ, EÜ, MÜ, SÜ, İYTE	6

Toplumsal Katkı	Uluslararası toplumsal katkı	ODTÜ	1
	Uluslararası iş birlikleri	AÜ, ÇÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, İÜ	6
Yönetim	Uluslararası öğrenci	ÇÜ, MÜ	2
	Hareketlilik programları	İYTE	1
	Uluslararası tanınırlık	ÇÜ, EÜ, İTÜ, İYTE	4
	Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı	ANAÜ, AÜ, ÇÜ, KTÜ	4
Genel	Uluslararası etkinlikler	ÇÜ, GÜ, MÜ	3
	Uluslararasılaşmayı geliştirme	ATAÜNI, ERÜ, ODTÜ	3
	Uluslararası sıralamalar	GÜ	1
Diğer	Uluslararası sağlık hizmetleri	ÇÜ, ERÜ, HÜ, KTÜ	4

Tablo 7’de görüldüğü gibi yükseköğretim kurumlarının tamamı stratejik hedeflerinde uluslararasılaşmaya yönelik bir boyuta yer vermektedir. Stratejik hedeflerinde uluslararasılaşma boyutlarına en sık yer veren kurumlar ÇÜ (f=7), İYTE (f=5) ve EÜ, MÜ, ODTÜ (f=4) iken en az yer veren kurumlar YTÜ ve BOÜN’dür (f=1). En sık tekrarlanan kodların eğitim-öğretimde uluslararasılaşma (f=10), uluslararası yayın/proje (f=6) ve uluslararası iş birlikleri (f=6) olduğu görülmektedir. ANAÜ, “*eğitim ve öğretimde uluslararasılaşmayı geliştirmek*”, DEÜ, “*ulusal ve uluslararası bilimsel yayınların nitelik ve niceliğinin geliştirilmesi*”, İÜ, “*ulusal ve uluslararası bilimsel etkileşim ve iş birliklerinin artırılması*” şeklinde bu boyutlara yer vermektedir.

Yükseköğretim kurumlarından 17’sinin, stratejik hedeflerinde eğitim-öğretime ilişkin uluslararasılaşma ifadelerine yer verdiği ve eğitim-öğretim kategorisi altında eğitim-öğretimde uluslararasılaşma (f=10), uluslararası öğretim elemanı (f=4), yabancı dil (İngilizce) eğitimi (f=4), eğitim programlarında uluslararasılaşma (f=3) ve yabancı dilde eğitim veren program (f=1) gibi kodların yer aldığı görülmektedir. Özellikle eğitim dili İngilizce olan BOÜN ve ODTÜ’nün sırasıyla “*İngilizce dil eğitimini güçlendirmek ve altyapısını geliştirmek*” ve “*tüm alanlarda temel eğitim derslerini (servis derslerini), seçmeli dersleri ve İngilizce akademik yazma ve konuşma becerilerini daha etkin ve verimli hâle getirmek*” şeklinde yabancı dil eğitimine vurgu yaptığı görülmektedir. Diğer yandan, uluslararası öğretim elemanı boyutuna yönelik İYTE ve ODTÜ uluslararası insan kaynağı çekme hususuna yer verirken GTÜ ve İTÜ ise uluslararası standartlarda akademisyen yetiştirme yönünde kurumdaki personelin uluslararasılaşmasına değinmektedir. Bu doğrultuda ODTÜ, “*...ulusal ve uluslararası insan kaynağı çekmek*” hedefine yer verirken İTÜ, “*eğitimde uluslararası standartlarda rekabet edebilecek nitelikte ve sayıda öğretim elemanına sahip olmak*” hedefini benimsemektedir.

Eğitim-öğretim kategorisindeki eğitim-öğretimde uluslararasılaşma ve eğitim programlarında uluslararasılaşma genel ifadeleriyle kastedilen boyutların ortaya çıkarılması amacıyla bu hedeflerin altında yer alan ve hedeflerin somut karşılıkları olan performans göstergeleri incelendiğinde bu doğrultudaki hedeflerin doğrudan eğitim-öğretimin uluslararasılaşmasına ilişkin olmadığı görülmektedir. Bu hedeflere yönelik performans göstergeleri Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8. Eğitim-Öğretimin Uluslararasılaşması Hedeflerine Yönelik Performans Göstergeleri

Hedef/ Kod	Yükseköğretim Kurumu	f	Performans Göstergesi	Yükseköğretim Kurumu	f
Eğitim-öğretimde uluslararasılaşma	ANAÜ, BUÜ, DEÜ, GTÜ, HÜ, İÜ, KTÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	10	Hareketlilik programı ile giden öğrenci	ANAÜ, BUÜ, DEÜ, HÜ, İÜ, KTÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	9
			Uluslararası öğrenci	ANAÜ, BUÜ, DEÜ, GTÜ, HÜ, İÜ, SÜ, YTÜ	8
			Yabancı dilde eğitim verilen program	ANAÜ, BUÜ, HÜ, İÜ, KTÜ, SÜ	6
			Hareketlilik programı ile gelen öğrenci	DEÜ, KTÜ, MÜ, YTÜ	4
			Uluslararası öğretim elemanı	HÜ, İÜ, KTÜ, YTÜ	4
			Uluslararası iş birlikleri/ anlaşmalar	DEÜ, KTÜ, YTÜ	3
			Hareketlilik programı ile giden öğretim elemanı	ANAÜ, KTÜ, SÜ	3
			Uluslararası çift diploma	ANAÜ, DEÜ, İÜ	3
			Uluslararası faaliyetler	DEÜ, SÜ	2
			Hareketlilik programı ile gelen öğretim elemanı	KTÜ	1
Eğitim programlarında uluslararasılaşma	ÇÜ, HÜ, İÜ	3	Uluslararası sıralamalar	BUÜ	1
			Yabancı dilde eğitim veren program sayısı	ÇÜ	1
			Yabancı uyruklu akademisyen sayısı	ÇÜ	1
			Ortak programlar	ÇÜ	1
			Yabancı dilde eğitim veren öğretim elemanı	ÇÜ	1
			Uluslararası öğrencilerin eğitim programlarından memnuniyeti	ÇÜ	1
			Uluslararası akreditasyon	İÜ	1

Tablo 8’de görüldüğü üzere eğitim-öğretimde uluslararasılaşmaya ilişkin hedeflerin göstergelerinde en çok hareketlilik programları (f=9) ve uluslararası öğrencilere (f=8) yönelik ifadeler yer verilirken bunları yabancı dilde eğitim verilen program (f=6), uluslararası öğretim elemanı (f=4) ve uluslararası çift diploma (f=3) gibi boyutlar izlemektedir. Bu boyutların ise doğrudan eğitim-öğretim sürecine etki eden faktörler değil, eğitimin uluslararasılaşmasına dolaylı yoldan katkı sağlayacak unsurlar olduğu görülmektedir. Eğitim programlarında uluslararasılaşma hedefinin göstergelerinde ise yabancı dilde eğitim veren program (f=1), yabancı uyruklu öğretim elemanı (f=1) ve uluslararası akreditasyon (f=1) gibi unsurlara yer verilmekte, doğrudan programların uluslararasılaşmasına ilişkin bir boyuta değinilmemektedir.

Yükseköğretim kurumlarının performans göstergelerinde yer alan uluslararasılaşma boyutları Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9. Performans Göstergelerinde Uluslararasılaşma

Tema	Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumları	f
Eğitim-Öğretim	Öğretim Kadrosu	Uluslararası öğretim elemanı	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, BOÜN, ÇÜ, GTÜ, HÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, ODTÜ, YTÜ	12
		Öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliği	ATAÜNİ, ÇÜ, EÜ	3
		Yurt dışında doktora/post doc yapan öğretim elemanı	AÜ, ATAÜNİ	2
	Öğrenme Kaynakları	-	-	-

Program		Yabancı dilde eğitim verilen program	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, BUÜ, ÇÜ, EÜ, HÜ, İÜ, SÜ	9
		Uluslararası ortak/çift diploma programları	ANAÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, İTÜ, İÜ	8
		Uluslararası akredite program	AÜ, BOÜN, DEÜ, İÜ, ODTÜ	5
		Öğrencilerin yabancı dil yetkinliği	ATAÜNİ, BOÜN, İYTE, ODTÜ	4
		Uluslararası öğrencilerin eğitim programlarından memnuniyeti	ÇÜ	1
		Seçmeli yabancı dil dersleri (İngilizce hariç)	BOÜN	1
		Yabancı dilde açılan ders	EÜ	1
		Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik ders	KTÜ	1
	Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 19/47			
Araştırma-Geliştirme		Uluslararası/ Uluslararası iş birlikli yayın	ANAÜ, AÜ, BOÜN, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, HÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, MÜ, ODTÜ, SÜ, YTÜ	19
		Uluslararası/ Uluslararası iş birlikli proje	ANAÜ, AÜ, BOÜN, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, HÜ, İTÜ, İÜ, KTÜ, MÜ, ODTÜ, SÜ, YTÜ	18
		Uluslararası yayınlara yapılan atıf	ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, HÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, SÜ	11
		Uluslararası patent/faydalı model	AÜ, DEÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İÜ, KTÜ, MÜ, YTÜ	9
		Laboratuvarların uluslararası akreditasyonu	AÜ	1
		Uluslararası fikri mülkiyet hakları	EÜ	1
		Uluslararası iş birliği ile yürütülen bütünsel veya çift danışmanlı lisansüstü tez	İÜ	1
		Uluslararası dergi	DEÜ	1
		Öğretim elemanları tarafından alınan uluslararası ödül	İÜ	1
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 19/62				
Toplumsal Katkı		-		-
Yönetim	Uluslararası öğrenci	Uluslararası öğrenci sayısı	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, BUÜ, BOÜN, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, HÜ, İTÜ, İÜ, KTÜ, ODTÜ, SÜ, YTÜ	18
		Uluslararası öğrencilerin memnuniyeti	ÇÜ	1
	Hareketlilik programları	Giden öğrenci	ANAÜ, AÜ, BOÜN, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, HÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, MÜ, ODTÜ, SÜ, YTÜ	18
		Giden öğretim elemanı	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, ÇÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İTÜ, İYTE, KTÜ, ODTÜ, SÜ	13
		Gelen öğrenci	AÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, İTÜ, İYTE, KTÜ, MÜ, ODTÜ, YTÜ	10
		Gelen öğretim elemanı	ÇÜ, EÜ, GTÜ, İYTE, KTÜ, ODTÜ	6
		Hareketlilik programlarına yönelik anlaşma	DEÜ, EÜ, İYTE, YTÜ	4
		Giden idari personel	İTÜ, İYTE, ODTÜ	3
		Gelen idari personel	İYTE, ODTÜ	2
		Hareketlilik programlarından yararlanan öğrencilerin deneyim paylaşımına yönelik etkinlik	GÜ	1
	Uluslararası iş birlikleri	Uluslararası iş birlikleri/ortaklıklar	ANAÜ, EÜ, ERÜ, HÜ, İÜ, KTÜ, ODTÜ	7
	Mezun	İletişim kurulan yurt dışındaki mezun sayısı	İTÜ	1
		Uluslararası mezun	ERÜ	1
	Diğer	Uluslararası kurumsal değerlendirme	ATAÜNİ, EÜ	2
		Uluslararası tanıtım etkinlikleri	ÇÜ, ODTÜ	2
		Uluslararası danışma kurulu	ERÜ	1

Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 20/90				
Genel	Uluslararası etkinlikler	Uluslararası kurumsal etkinlikler	ANAÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, HÜ, İÜ, İYTE, MÜ, ODTÜ, SÜ	11
		Öğretim elemanlarının uluslararası etkinlikleri	DEÜ, ERÜ, HÜ, İYTE, ODTÜ	5
		Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamındaki faaliyetler	ANAÜ, ÇÜ, HÜ, KTÜ, YTÜ	5
		Öğrencilerin uluslararası etkinlikleri	AÜ, DEÜ, EÜ, GÜ	4
	Uluslararası tanınırlık	Uluslararası sıralamalar	ATAÜNİ, BUÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İTÜ, İÜ, İYTE	8
		Uluslararası tanınırlık	HÜ, İYTE	2
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 19/35				
Diğer		Uluslararası hasta sayısı/memnuniyeti	ERÜ, HÜ, KTÜ	3
		Uluslararası öğrenci ve personelin uyumuna yönelik faaliyet	KTÜ, ODTÜ	2
		Kampüsün uluslararasılaşması	ATAÜNİ	1
		YDYO tarafından verilen sertifika	ODTÜ	1
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 5/7				

Tablo 9’da görüldüğü gibi yükseköğretim kurumlarının tamamı performans göstergelerinde uluslararasılaşmaya yönelik bir boyuta yer vermektedir. Kurumların uluslararasılaşmaya ilişkin en çok göstergeye yer verdiği tema yönetimdir. En sık yer verilen uluslararasılaşma boyutları ise uluslararası/uluslararası iş birlikli yayın (f=19) ve projeler (f=18), uluslararası öğrenci (f=18), hareketlilik programlarıyla giden öğrenci (f=18) ve giden öğretim elemanıdır (f=13). Uluslararası öğrenciler boyutu neredeyse tüm kurumlarda yer alırken hareketlilik programlarına; gelen/giden öğrenci, öğretim elemanları ve idari personel ve/veya yapılan anlaşmalar yönünden tüm yükseköğretim kurumlarının stratejik planlamalarında yer verilmektedir. Bununla birlikte, yalnızca GÜ’nün, “*değişim programlarından yararlanan öğrencilerin deneyim paylaşımı için ilgili yılda yapılan etkinlik sayısı*” şeklinde hareketlilik programlarından yararlanan öğrencilerin, hareketlilikten yararlanmayan öğrencilerle etkileşimine ve deneyim paylaşımına yer vermesi dikkat çekicidir. Ayrıca uluslararası öğrenci veya personelin uyumuna yönelik faaliyetler (f=2), yurt dışındaki mezunlarla iletişim (f=1) ve çok dilli tabela ile kampüsün uluslararasılaşmasına (f=1) yönelik göstergelere nadiren yer verilmektedir. ODTÜ, “*uluslararası öğrenciler ve akademisyenlerin yerleşke yaşamına bütünleşmesini sağlayacak sosyal ve akademik etkinlik sayısı*”, İTÜ, “*Yurt içi ve yurt dışındaki mezunlarla iletişimin sürekli kılınmasına yönelik mekanizmalar...*”, ATAÜNİ ise “*çok dilli tabelaya dönüşüm oranı*” şeklinde bu göstergeleri ifade etmiştir.

Eğitim-öğretim temasına daha detaylı bakıldığında öğretim kadrosu kategorisine yönelik olarak en çok uluslararası öğretim elemanı (f=12) vurgusu olduğu görülmektedir. AÜ, “*alanında yetkin tam zamanlı yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı*” şeklinde bu göstergesi ifade etmektedir. Bununla birlikte, yükseköğretim kurumlarının performans göstergelerinde öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliğine (f=3) ve uluslararası deneyimine (f=2) (hareketlilik programları hariç) nadiren yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda ATAÜNİ, “*öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinlik seviyeleri*” göstergesine yer vermektedir. Diğer yandan AÜ, “*bilimsel çalışma amacıyla yurt dışına giden öğretim*

elemanı sayısı" ve ATAÜNİ, "yurt dışında doktora tamamlamış öğretim üyesi sayısı" şeklinde stratejik planlarında öğretim elemanlarının uluslararası deneyimlerine yönelik göstergelere yer vermektedir. Program kategorisine yönelik olarak en sık yabancı dilde eğitim verilen program (f=9) ve uluslararası ortak/çift diploma programlarına (f=8) yer verilirken öğrencilerin eğitim aldıkları programın uluslararasılaşmasına doğrudan etki sunan faaliyetlerin birkaç yükseköğretim kurumu ile sınırlı olduğu görülmektedir. Programlar kapsamında yabancı dille ilgili olarak öğrencilerin yabancı dil yetkinliği (f=4), İngilizce dışında sunulan seçmeli yabancı dil dersleri (f=1) ve yabancı dilde açılan dersler (f=1) gibi göstergelere yer veren kurum sayısı oldukça azdır. Bu doğrultuda İYTE, "lisans ve lisansüstü eğitim programları öğrencilerinin İngilizce yeterlilik seviyesine ilişkin öğretim elemanlarının geri bildirimleri" ve "İngilizce yeterlilik sınavına katılan öğrencilerin ortalama başarıları", BOÜN, "öğrencilere yönelik akademik yıl boyunca açılan İngilizce dışında seçmeli yabancı dil ders sayısı" ve EÜ, "ilgili yılda yabancı dilde açılan ders sayısı" ifadelerine yer vermektedir. Bunlara ek olarak yalnızca birer kurumun performans göstergeleri, uluslararası öğrencilerin eğitim programlarından memnuniyeti ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik ders şeklinde programların uluslararasılaşmasına yönelik doğrudan ifadeler barındırmaktadır. ÇÜ, "uluslararası öğrencilerin eğitim programlarından memnuniyet oranı" ifadeleriyle uluslararası öğrencilerin perspektifinden programların uluslararasılaşmasına vurgu yaparken KTÜ, "sürdürülebilirlik kalkınma hedeflerine yönelik yıl içerisinde açılan yeni ders sayısı" şeklinde uluslararasılaşmayı programa ve programın çekirdek unsuru olan derslere yansıtan bir göstergeye yer vermiştir. Bununla birlikte, öğrenme kaynaklarına ilişkin herhangi bir göstergeye rastlanmamıştır.

Uluslararasılaşma Strateji/Politika Belgelerinde Uluslararasılaşma

Araştırma kapsamındaki 20 yükseköğretim kurumunun 19'u stratejik planlarına ek olarak uluslararasılaşmaya yönelik bir politika veya strateji belgesi yayımlamış ya da bu politika/stratejilere İnternet sayfalarında birkaç paragrafla yer vermiştir. Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla araştırmaya dâhil edilen bu belgelerde yer alan uluslararasılaşma boyutları Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo 10. Uluslararasılaşma Politika/Strateji Belgelerinde Uluslararasılaşma

Tema	Kategori	Kod	Yükseköğretim Kurumları	f
Eğitim-Öğretim	Öğretim Kadrosu	Uluslararası öğretim elemanı	AÜ, ATAÜNİ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GTÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, YTÜ	12
		Öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliği	ATAÜNİ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, ODTÜ, SÜ, YTÜ	8
	Öğrenme Kaynakları	-	-	-
	Program	Yabancı dilde eğitim verilen program	ATAÜNİ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	9
		Uluslararası ortak/çift diploma programları	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, ÇÜ, EÜ, ERÜ, KTÜ, MÜ, YTÜ	9
		Uluslararası akredite program	AÜ, ATAÜNİ, ERÜ, İÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	7
		Eğitim programlarının uluslararasılaşması	ATAÜNİ, ÇÜ, ERÜ, KTÜ	4

	Kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip bireyler yetiştirme	ANAÜ, İÜ, SÜ, YTÜ	4	
	Öğrencilerin yabancı dil yetkinliği	ATAÜNI, SÜ, YTÜ	3	
	Yabancı dilde verilen ders	ATAÜNI, EÜ	2	
	Uzaktan eğitim yoluyla yabancı öğretim üyelerinin ders vermesi	ATAÜNI	1	
	Derslerde kültürlerarası grup çalışmalarına yönlendirilmesi	ODTÜ	1	
Diğer	Eğitim-öğretimde çok kültürlü bir ortam sağlama	AÜ	1	
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 17/61				
Araştırma-Geliştirme	Uluslararası/ Uluslararası iş birlikli yayın	AÜ, ATAÜNI, EÜ, ERÜ, GÜ, İÜ, KTÜ, SÜ, YTÜ	9	
	Uluslararası/ Uluslararası iş birlikli proje	ATAÜNI, EÜ, ERÜ, GTÜ, İÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	8	
	Uluslararası patent/faydalı model	ATAÜNI, EÜ, GÜ, İÜ, SÜ	5	
	Uluslararası yayınlara yapılan atıf	SÜ	1	
	Öğrencilerin aldığı uluslararası ödül	EÜ	1	
	Öğretim elemanlarının aldığı uluslararası ödül	EÜ	1	
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 11/25				
Toplumsal Katkı	Öğrencilerin uluslararası gönüllülük programlarına katılması	ATAÜNI	1	
	Uluslararası öğrencilerin STK'lar ile yürütülen projelere katılımı	ATAÜNI	1	
	Topluma katkı faaliyetlerinde çok kültürlü bir ortam sağlama	SÜ	1	
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 2/3				
Yönetim	Uluslararası iş birlikleri	Uluslararası iş birlikleri	ANAÜ, AÜ, ATAÜNI, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, ODTÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	18
	Uluslararası öğrenci	Uluslararası öğrenci	AÜ, ATAÜNI, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, GTÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, SÜ, YTÜ	14
		Giden öğrenci	ANAÜ, AÜ, ATAÜNI, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, MÜ, SÜ	14
		Giden öğretim elemanı	ANAÜ, AÜ, ATAÜNI, BUÜ, ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, GÜ, İÜ, İYTE, MÜ, ODTÜ, SÜ	14
		Gelen öğrenci	ANAÜ, AÜ, ATAÜNI, BUÜ, EÜ, ERÜ	6
	Hareketlilik programları	Hareketlilik programlarına yönelik anlaşma	ÇÜ, DEÜ, EÜ, ERÜ, MÜ, YTÜ	6
		Giden idari personel	AÜ, ATAÜNI, ERÜ, GÜ, İÜ, ODTÜ	6
		Gelen öğretim elemanı	ANAÜ, AÜ, BUÜ, EÜ, ERÜ	5
		Gelen idari personel	AÜ	1
		Hareketlilik programları ile gidecek öğrencilere oryantasyon	ODTÜ	1
		Hareketlilik programları ile giden öğrencilerin ders saydırmaları	ODTÜ	1
		Hareketlilik programlarından yararlanan öğrencilerin deneyim paylaşımına yönelik etkinlik	ODTÜ	1
	İnsan Kaynakları	İdari personelin yabancı dil yetkinliği	ATAÜNI, ODTÜ, SÜ, YTÜ	4
		Kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip personel	ANAÜ, ATAÜNI, İÜ, YTÜ	4
		Hedef/Odak ülkelerdeki dış temsilciliklerimizde “akademik müşavir” sıfatıyla yükseköğretim alanından sorumlu personel istihdam edilmesi	DEÜ	1

	Uluslararası akreditasyon	Uluslararası akreditasyon	İYTE, KTÜ	2
		Uluslararası öğrenci/personele yönelik hizmet/faaliyetler	ATAÜNİ, DEÜ, ERÜ, İYTE, MÜ, ODTÜ, YTÜ	7
		Uluslararası çekim merkezi olma	BUÜ, DEÜ, EÜ, İYTE, SÜ, YTÜ	6
	Diğer	Uluslararası birimlerin kurulması/ yeniden yapılandırılması	AÜ, ATAÜNİ, DEÜ, ODTÜ, YTÜ	5
		Diploma Eki'ne tüm akademik ve gönüllü aktivitelerin eklenmesi	ATAÜNİ	1
		Hizmetlerin uluslararasılaşması	KTÜ	1
		Uluslararası öğrenci ve personelin memnuniyeti	ODTÜ	1
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 18/119				
	Uluslararası tanınırlık	Uluslararası tanınırlık/görünürlük	ATAÜNİ, ÇÜ, DEÜ, GTÜ, HÜ, İTÜ, İÜ, İYTE, KTÜ, MÜ, ODTÜ, YTÜ	12
		Uluslararası tanıtım faaliyetleri	ATAÜNİ, EÜ, ERÜ, KTÜ, MÜ, ODTÜ	6
		Uluslararası sıralamalar	AÜ, ATAÜNİ, ERÜ, KTÜ, MÜ, SÜ	6
	Uluslararası etkinlikler	Uluslararası kurumsal etkinlikler	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, EÜ, ERÜ, HÜ, KTÜ, MÜ, SÜ	9
		Öğretim elemanlarının uluslararası etkinlikleri	ATAÜNİ, EÜ, SÜ	3
		Öğrencilerin uluslararası etkinlikleri	ATAÜNİ	1
		Sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamındaki faaliyetler	ANAÜ	1
	Uluslararasılaşmayı geliştirme	Uluslararasılaşmayı geliştirme	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, DEÜ, ERÜ, İTÜ, ODTÜ, MÜ, SÜ, YTÜ	10
	Uluslararası standartlar	Uluslararası standartlarda hizmet sunma	ANAÜ, AÜ, ATAÜNİ, HÜ, İÜ, MÜ	6
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 17/49				
	Diğer	Öğrenci ve öğretim elemanlarının uluslararası deneyimlerinin zenginleştirilmesi	GTÜ, İTÜ, İYTE, KTÜ, ODTÜ	5
		Kampüsün uluslararasılaşması	ATAÜNİ, İYTE, KTÜ, ODTÜ	4
		Kültürlerarası etkileşim/uyum etkinlikleri	ANAÜ, İTÜ, ODTÜ, YTÜ	4
		Evrensel katkı	İTÜ, SÜ, YTÜ	3
		Evrensel değerler	ANAÜ, HÜ	2
		Uluslararasılaşmaya yönelik veri tabanı	ODTÜ	1
		Uluslararası öğrenciler tarafından kurulacak ve kurulan kulüplere destek olunması	ATAÜNİ	1
Toplam Kurum/Performans Göstergesi: 12/20				

Tablo 10'da görüldüğü gibi uluslararasılaşma politika/strateji belgelerinde, uluslararasılaşma boyutlarına en sık yer verilen tema yönetimdir. Belgelerde üzerinde en çok durulan boyutlar ise uluslararası iş birlikleri (f=18), uluslararası öğrenci (f=14), hareketlilik programlarıyla giden öğrenci (f=14), giden öğretim elemanı (f=14), uluslararası tanınırlık (f=12) ve uluslararası öğretim elemanıdır (f=12). Bununla birlikte yalnızca ODTÜ, hareketlilik programları ile gidecek öğrencilere oryantasyon (f=1), hareketlilik programları ile giden öğrencilerin ders saydırmaları (f=1) ve hareketlilik programlarından yararlanan öğrencilerin deneyim paylaşımına yönelik etkinlik (f=1) şeklinde hareketlilik programlarının nicel boyutunun yanı sıra nitel boyutuna da işaret eden göstergelere yer vermiştir. Hareketlilik programlarının yanı sıra bazı kurumların idari personelin yabancı dil yetkinliği (f=4) ve kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip personel (f=4) şeklinde insan kaynaklarına

yönelik göstergelere yer verdiği görülmektedir. Bu kapsamda SÜ, *“akademik ve idari personelin ve öğrencilerin yabancı dil öğrenmeleri”* şeklinde, ANAÜ ise *“öğrenci ve çalışanlarına uluslararası deneyim ve farklı kültürleri tanıma olanağı sağlayarak kültürlerarası yetkinliklerini geliştirme”* şeklinde ifadelerle yer vermektedir. Az sayıda kurum öğrenci ve öğretim elemanlarının uluslararası deneyimlerinin zenginleştirilmesi (f=5), kampüsün uluslararasılaşması (f=4) ve kültürlerarası etkileşim/uyum etkinlikleri (f=4) şeklindeki uluslararasılaşma boyutlarına yer vermektedir. KTÜ, *“...tüm KTÜ ailesinin içinde bulunduğu kampüste uluslararası öğrenim/yaşam deneyimi yaşatacak sosyal, sportif, eğitsel ve akademik aktivitelerle ağırlık ve öncelik vermek, hem öğrenciye hem de personele yönelik hizmetlerin uluslararasılaşmasını sağlamak”* ifadelerine yer verirken İYTE, *“uluslararası öğrenci ve akademisyen oranını artırarak çok kültürlü bir kampüs ortamı oluşturma”* şeklinde yalnızca kampüsteki uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı varlığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca uluslararasılaşmaya yönelik veri tabanı (f=1) ve uluslararası öğrenciler tarafından kurulacak ve kurulan kulüplere destek olunması (f=1) şeklindeki ifadeler de yükseköğretim kurumlarının yer verdiği uluslararasılaşma boyutları arasında yer almaktadır.

Eğitim-öğretim teması detaylı incelendiğinde; öğretim kadrosu kategorisinde uluslararası öğretim elemanı (f=12) ve öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliği (f=8) yönünde boyutlara yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda GTÜ, *“nitelikli uluslararası öğrenci ve akademisyenlerin GTÜ çatısı altında eğitim ve araştırma faaliyetlerinde bulunmasına imkân sağlayarak...”* ifadesiyle DEÜ, *“akademisyenlerin yabancı dilde eğitim verme kapasitelerinin artırılması”* ifadesiyle bu boyutlara yer vermiştir. Program kategorisine yönelik olarak en sık yabancı dilde eğitim verilen program (f=9) ve uluslararası ortak/çift diploma programlarına (f=9) yer verilirken performans göstergelerine benzer şekilde, kurumun kendi sunduğu programların uluslararasılaşmasına doğrudan etki sunan faaliyetler birkaç kurum ile sınırlı kalmaktadır. Programların uluslararasılaşması çerçevesinde eğitim programlarının uluslararasılaşması (f=4), kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip bireyler yetiştirme (f=4), öğrencilerin yabancı dil yetkinliği (f=3) ve yabancı dilde verilen ders (f=2) gibi boyutlar nadiren ortaya çıkmaktadır. ÇÜ, *“Uluslararasılaşmış müfredat oluşturulması”* ifadelerine yer verirken YTÜ, *“öğrenci, akademik ve idari personelin İngilizce seviyesini yükseltmek”* ifadelerine yer vermiştir. Bunlara ek olarak uzaktan eğitim yoluyla yabancı öğretim üyelerinin ders vermesi (f=1) ve derslerde kültürlerarası grup çalışmalarına yönlendirilmesi (f=1) şeklindeki programların uluslararasılaşmasına yönelik boyutlara çok az kurumda rastlanmıştır. ATAÜNİ, *“uzaktan eğitim yoluyla yabancı öğretim üyelerine ders verdirme sürecinin tüm programlarda yaygınlaştırılması”* şeklinde ODTÜ, *“derslerdeki grup çalışmalarında farklı ülkelerden öğrencilerin bir arada çalışmasının özendirilmesi için dönem başlarında bilgilendirmenin fakülte ve enstitüler tarafından yapılması ve uluslararası doktora öğrencileri için bölümlerde oda ayrılması”* şeklinde bu boyutları uluslararasılaşma stratejilerine dâhil etmiştir. Öğrenme kaynaklarına ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

YÖK tarafından uluslararasılaşma kapsamında pilot olarak seçilen araştırma kapsamındaki yükseköğretim kurumlarının tamamı uluslararasılaşma sürecini stratejik planlamalarına dâhil etmektedir. Bu durum, ilgili kurumlarda uluslararasılaşmanın kurumsallaşması açısından temel oluşturan önemli bir adım atıldığını göstermektedir. Yükseköğretim kurumlarının misyon-vizyon ve temel değerlerinde evrensellik çerçevesinde bir uluslararasılaşma anlayışı benimsedikleri görülmektedir. Paralel şekilde Bulut-Şahin ve Eriçok (2023) da üniversitelerin misyon ve vizyon ifadelerinde evrensel bir üniversite olmak ve dünya üniversitesi olmak gibi hedefler belirlediğini ifade etmiştir. Uluslararası alanyazında da yükseköğretim kurumlarının misyon ifadelerinde uluslararasılaşmayı kurumsal bir amaç olarak benimsemeleri gerektiği ve bunun en iyi başlangıç noktası olduğu belirtilmektedir (Hawawini, 2016; Knight, 1994). Bu kapsamda Türk yükseköğretim kurumlarının, uluslararasılaşma yönünde en önemli girişimlerden birini gerçekleştirdikleri söylenebilir.

Yükseköğretim kurumlarının tamamı stratejik amaç, hedef ve performans göstergelerinde doğrudan uluslararasılaşmaya yönelik bir ifadeye yer vermektedir. Çarpıcı bir şekilde yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerinin uluslararası hareketlilik, uluslararası öğrenciler, uluslararası yayın ve proje, uluslararası iş birlikleri, uluslararası öğretim elemanı ve yabancı dilde eğitim verilen program boyutları çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Alanyazındaki çeşitli çalışmalar yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma stratejilerinin öğrenci ve personel değişimi, yabancı dil yeterliliği, uluslararası etkinlikler ve projelere (Vural-Yılmaz, 2016b); uluslararası yayın ve projelere (Çalikoğlu ve Arslan, 2018); uluslararası öğrencilere (Eriçok ve Arastaman, 2022) ve özellikle uluslararası hareketliliğe (Bulut-Şahin ve Eriçok, 2023) odaklandığını belirtmektedir. Bu durum, 2018-2022 Uluslararasılaşma Strateji Belgesi'nde (YÖK, 2017) yer verilen ulusal düzeydeki stratejik amaç ve hedeflerin kurumsal düzeye de yansıdığını göstermektedir. Bununla birlikte, uluslararası alanyazın; kapsamlı uluslararasılaşmanın yalnızca bu stratejilerle gerçekleşemeyeceğini ortaya koymaktadır.

İlk olarak, uluslararasılaşmanın yurt dışında eğitim almaya eş görülmesi, alandaki en ciddi yanlışlardan biri olarak kabul edilmekte ve hareketliliğin kendi içinde bir amaç olmadığı, ancak uluslararasılaşmayı destekleyen bir araç olduğu ifade edilmektedir (de Wit, 2011b). Ayrıca, uluslararasılaşmanın küçük elit bir gruba yönelik olmayıp tüm öğrencilere ve öğretim elemanlarına yönelik olması gerekmektedir (de Wit, 2020).

İkinci olarak, her ne kadar uluslararası öğrencilerin yerli öğrencilerle etkileşimi uluslararasılaşmaya katkı sağlasa da kampüste daha fazla uluslararası öğrenciye sahip olmanın uluslararasılaşmak anlamına geldiği ya da daha uluslararasılaşmış bir kurum veya program sağlayacağı varsayımı bir diğer ciddi yanlışlığı ortaya koymaktadır (de Wit, 2011b; Knight, 2011;

Otten, 2003). Hareketlilik programlarına benzer şekilde bu noktada da nicelik odaklı bir anlayıştan uzaklaşılması ve uluslararası öğrencilerin uluslararasılaşma sürecine niteliksel olarak katkı sağlamalarını destekleyecek boyutlara odaklanması gerekmektedir.

Üçüncü olarak; doçentlik kriterleri, akademik teşvik ve benzeri uygulamalarla uluslararası yayın ve projelerin teşvik edildiği ve uluslararasılaşmada önemli birer faktör hâline geldiği görülmektedir. Öğretim elemanlarının uluslararası yayınlara teşvik edilmesi olumsuz görülmemekle birlikte yayın ve projelere sağlanan fon ve kaynakların derslere uluslararası/kültürlerarası boyutlar katma, uluslararası öğrenme kaynakları/ders materyalleri kullanma gibi faaliyetler için de sağlanması gerekmektedir.

Dördüncü olarak, bir kurumun daha fazla iş birliğine/anlaşmaya sahip olması, o kurumun daha başarılı bir uluslararasılaşma süreci yürüttüğünü göstermemektedir (de Wit, 2011b). Bazen bu iş birlikleri yalnızca kâğıt üzerinde kalmakta ve uygulamada bu iş birliği ve anlaşmalardan öğrenci ve öğretim elemanları yeterince yararlanamamaktadır (de Wit, 2011b; Knight, 2011). Dolayısıyla, bir kez daha nicelik niteliğin önüne geçmekte ve uluslararası anlaşmalar listesi, işlevsel akademik ortaklıklardan ziyade bir statü sembolü olarak kullanılmaktadır (Knight, 2011).

Son olarak yabancı dilde eğitim veren program sayısının, programların uluslararasılaşması sürecinde sık rastlanması bir yanılgıya işaret etmektedir. Programların uluslararasılaşması için programın İngilizce veya başka bir köprü dilde eğitim vermesi bir zorunluluk değildir (Jones ve Reiffenrath, 2018). Aksine programların uluslararasılaşması çok yönlü bir süreçtir ve doğrudan programla ilgili programda öğrenim gören tüm öğrencilerin uluslararası/kültürlerarası kazanımlar ve bakış açıları elde etmelerine yöneliktir. Buradan hareketle program yeterlilikleri, lisans/lisansüstü programlardaki dersler, ders programlarının öğeleri gibi uluslararasılaşma sürecinin doğrudan programa yansımaları görebileceğimiz boyutların sürece dâhil edilmesi beklenmektedir. Ancak eğitim programlarının uluslararasılaşması, kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip bireyler yetiştirme, öğrenci ve öğretim elemanlarının uluslararası deneyimlerinin zenginleştirilmesi, kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip personel, kampüsün uluslararasılaşması ve kültürlerarası etkileşim/uyum etkinlikleri boyutlarına stratejik planlarda çok az, ek belgelerde ise nispeten biraz daha fazla yer verildiği görülmektedir. Öğrencilerin yabancı dil yetkinliği, yabancı dilde verilen ders, uzaktan eğitim yoluyla yabancı öğretim üyelerinin ders vermesi, eğitim-öğretimde ve derslerde çok kültürlü bir ortam sağlama gibi eğitim-öğretimin uluslararasılaşması; öğrencilerin uluslararası gönüllülük programlarına katılması gibi toplumsal katkı faaliyetlerinin uluslararasılaşması; hareketlilik programlarına katılacak öğrencilere oryantasyon yapılması, hareketlilik programlarından yararlanan öğrencilerin deneyim paylaşımına yönelik etkinlikler düzenlenmesi şeklinde hareketlilik programlarının niteliksel boyutunun güçlendirilmesi yönündeki

stratejilere ise yalnızca birkaç kurumun yer vermesi oldukça dikkat çekici olup bu durum kapsamlı bir uluslararasılaşma sürecinin yürütülmesinde ciddi engeller oluşturmaktadır.

Stratejik planlardaki ve uluslararasılaşma politika/strateji belgelerindeki bu durum, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretimin ve programların uluslararasılaşmasından oldukça uzak bir yaklaşım sergilendiğine işaret etmektedir. de Wit (2019), yükseköğretim kurumları üzerinde; gelir yaratma, markalaşma ve tanınırlık (sıralamalar) konularında bir baskı olduğunu ve bu baskının ise uluslararası araştırma ve yayına, uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarının alınmasına ve araştırma ve öğretim dili olarak İngilizcenin kullanılmasına yönelik bir baskı oluşmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Ayrıca hareketlilik ve araştırmaya odaklanan kısa vadeli neoliberal bir uluslararasılaşma yaklaşımı ortaya çıkaran bu baskının; herkes için küresel öğrenmeyi önceleyen, özellikle de kurumun kendi öğrenci ve personeline yönelik ihtiyaç ve fırsatlara önem veren, uzun vadeli, daha kapsayıcı ve daha az elitist bir uluslararasılaşma yaklaşımına engel olduğunun altını çizmektedir (de Wit, 2019). Bu baskı, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarının da kapsamlı bir uluslararasılaşma anlayışı sergilemesine engel olmakta ve uluslararası öğrenci ve yayın hususlarında görünürlüğü artsa da Türk yükseköğretiminin “uluslararasılaşması” eğitim-öğretime ve bu eğitimi alan tüm öğrencilere olması gerektiği şekilde yansıtılamamaktadır. Bu şekilde gerçekleştirilen uluslararasılaşma çalışmaları daha çok ekonomik gerekçelerden beslenmekte (Kreber, 2009) ve bu tür bir yaklaşım, herkese yönelik bir uluslararasılaşma sağlamamaktadır (Beelen ve Jones, 2015). Oysaki akademik, sosyal-kültürel, ahlaki, politik ve hatta çevresel gerekçeler benimsenerek programların uluslararasılaşması gibi girişimlerin gerçekleştirilmesi de mümkündür (Kreber, 2009). Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma anlayışlarının ve çabalarının uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı çekmekten öteye geçmesi, yükseköğretimin temel işlevlerinden biri olan eğitim-öğretim sürecine yönelik boyutları kapsaması, tüm öğrenci ve personele uluslararası beceriler kazandırmayı amaçlayarak kültürlerarası bir eğitim-öğretim ortamı sunması gerekmektedir. Bu tür kapsayıcı yaklaşımların benimsenmesi, uluslararasılaşmanın bütüncül ve kapsamlı bir süreç olarak tüm boyutlarıyla ele alınması, bu süreçten en çok öğrencilerin faydalanması için belki geç kalınmıştır, ancak bu idealin gerçekleşmesi hiç de güç değildir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak politika yapıcılara, yükseköğretim kurumlarına ve sonraki araştırmacılara yönelik oluşturulan öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. *Ulusal politikalar*, kurumsal stratejilerde eğitim-öğretimin ve programların uluslararasılaşmasına yönelik boyutlara yer verilmesi konusunda daha yönlendirici olabilir.
2. *Uluslararası öğrencilere* yönelik etkileşim/uyum faaliyetleri düzenlenebilir, uluslararası öğrencilerin öğrenci kulüplerine aktif katılımı sağlanarak yerli öğrencilerle etkileşimleri

desteklenebilir, uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeyleri belirlenerek dönütler dikkate alınabilir, bu öğrencilerin mezuniyet sonrası kurumla ilişkilerini sürdürmeleri için teşvik sağlanabilir ve kurumsal aidiyetleri artırılabilir.

3. *Hareketlilik programlarıyla* gelen öğrenci ve öğretim elemanlarının memnuniyet düzeyleri belirlenip dönütleri dikkate alınabilir, katılımcıların kendi kurumlarına döndükten sonra Türkiye’deki kurumla iletişimi devam ettirmeleri sağlanarak uluslararası iletişim ağı güçlendirilebilir ve uluslararası öğrencilerin derslerde ve kampüste öğrenme kaynağı olarak kullanılmasına yönelik teşvikte bulunulabilir. Ayrıca hareketlilik programlarına katılacak öğrenciler için bir oryantasyon programı düzenlenebilir, katılımcıların kendi kurumlarına döndükten sonra deneyimlerini paylaşmaları için düzenli etkinlikler yapılabilir ve hareketlilik programlarına katılanların Türkiye’ye döndükten sonra, gittikleri kurumla iletişimi devam ettirmeleri teşvik edilerek uluslararası iletişim ağı güçlendirilebilir.
4. *Öğretim elemanları* öğrencilerin de katılım sağlayacağı uluslararası etkinlikler gerçekleştirme, derslerine uluslararası/kültürlerarası boyutlar kazandırma, uluslararası öğrenme kaynakları ve ders materyalleri kullanma gibi hususlarda teşvik edilebilir. Uluslararası öğretim elemanı istihdamının yanı sıra, yerli öğretim kadrosunun uluslararası deneyimlerinin zenginleştirilmesi yönünde faaliyetlere çeşitlilik kazandırılabilir, uluslararası hareketlilik dışında alternatiflere yer verilebilir ve öğretim elemanlarının yabancı dil yetkinliği geliştirilebilir.
5. *Öğrencilerin* uluslararası etkinliklere katılması ve uluslararası etkinlik düzenlemesi teşvik edilebilir. Ayrıca öğrencilerin uluslararası topluluklara, gönüllülük programlarına ve sivil toplum kuruluşlarına katılımı desteklenerek toplumsal katkı faaliyetlerinin uluslararasılaşması sağlanabilir.
6. *Programlarda* karşılaştırmalı eğitim, kültürlerarası etkileşim gibi derslere yer verilmesi konusunda teşvikte bulunulabilir, öğrencilerin yabancı dil yetkinliğini artıracak şekilde İngilizce dersleri güncellenebilir, diğer dilleri de kapsayacak şekilde yabancı dil derslerinde öğrencilere olanaklar sunulabilir, hem yerli hem de uluslararası öğrencilere hitap eden yabancı dilde dersler açılabilir. Derslerde çok kültürlü bir ortam sağlanması, uluslararası öğrencilerin kaynak olarak kullanılması, öğrencilerin uluslararası kaynak kullanımına ve karşılaştırmalı çalışmalara yönlendirilmesi, yüz yüze ve/veya uzaktan eğitim ile yabancı öğretim üyelerinin derslere davet edilmesi gibi uygulamalar teşvik edilebilir.

7. *Kampüsün ve hizmetlerin uluslararasılaşması* için kültürlerarası/uluslararası/küresel becerilere sahip personel yetiştirilebilir/istihdam edilebilir, kütüphane hizmetlerinde uluslararası öğrenme kaynaklarına ağırlık verilebilir ve kampüste yerli öğrencilerle uluslararası öğrencilerin etkileşimlerini artıracak etkinlikler düzenlenerek çok kültürlü bir yaşam inşa edilebilir.
8. *Sonraki araştırmacılar*; stratejik planlarda yer verilen stratejilerin eğitim-öğretim süreçlerine ve programlara uygulamada nasıl yansıdığını ortaya çıkaracak çalışmalar yürütebilir. Ayrıca stratejik planlarında eğitimin ve programların uluslararasılaşması konusunda daha fazla boyuta yer veren kurumlarda bu durumun nasıl bir etki yarattığını ve öğrenci ve öğretim elemanlarının uluslararası/kültürlerarası beceriler kazanıp kazanmadığını açığa çıkaracak araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- ACE. (2024a). Internationalization in action: Internationalizing the curriculum, part 2 - academic program components. <https://www.acenet.edu/Research-Insights/Pages/Internationalization/Intlz-in-Action-2014-January.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- ACE. (2024b). Internationalization in action: Internationalizing the curriculum, part 1 - individual courses. <https://www.acenet.edu/Research-Insights/Pages/Internationalization/Intlz-in-Action-2013-December.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- ACE. (2024c). Internationalization in action: Internationalizing the curriculum, part 3 - degree programs. <https://www.acenet.edu/Research-Insights/Pages/Internationalization/Intlz-in-Action-2014-March.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Akar, H. (2019). *Durum çalışması*. A. Saban & A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s. 139-177). Anı.
- Altbach, P. G. & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11, 290-305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51[Özel sayı 1], 395-407. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2428607> sayfasından erişilmiştir.
- Beelen, J. & Jones, E. (2015). Redefining internationalization at home. A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, & P. Scott (Ed.), *The European higher education area: Between critical reflections and future policies* içinde (s. 59-72). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-20877-0_5

- Beelen, J. & Jones, E. (2018). Internationalization at home. *Encyclopedia of international higher education systems and institutions* içinde (s. 1-4). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9553-1_245-1
- Bulut-Şahin, B. & Eriçok, B. (2023). Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşmasında ulusal stratejiler ve kurumsal yönetim. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(3), 1915-1937. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1341529>
- Çalıkoglu, A. & Arslan, H. (2018). Türkiye’deki akademisyenlerin uluslararasılaşması: Uluslararası etkinliklere katılım ve CHAID analizi ile bir inceleme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 14(2), 215-230. <https://doi.org/10.17244/eku.426885>
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Yayın No: 2014/2. Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/buyume-kalite-uluslararasilasma-turkiye-yuksekogretim-icin-bir-yol-haritasi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- de Wit, H. (2011a). Globalisation and internationalisation of higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 8, 241-248. <https://doi.org/10.7238/rusc.v8i2.1247>
- de Wit, H. (2011b). *Trends, issues and challenges in internationalisation of higher education*. Centre for Applied Research on Economics & Management, School of Economics and Management of the Hogeschool van Amsterdam.
- de Wit, H. (2019). Internationalization in higher education: A critical review. *SFU Educational Review*, 12(3), 9–17. <https://doi.org/10.21810/sfuer.v12i3.1036>
- de Wit, H. (2020). Internationalization of higher education: The need for a more ethical and qualitative approach. *Journal of International Students*, 10(1), i-iv. <https://doi.org/10.32674/jis.v10i1.1893>
- de Wit, H., Hunter, F., Egron-Polak, E., & Howard, L. (Ed). (2015). *Internationalisation of higher education: A study for the European parliament*. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU\(2015\)540370_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU(2015)540370_EN.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Eriçok, B. & Arastaman, G. (2022). Mapping the internationalization of higher education in Türkiye. *Yükseköğretim Dergisi*, 13(2), 143–156. <https://doi.org/10.53478/yuksekogretim.1163655>
- Hawawini, G. A. (2016). *The internationalization of higher education and business schools: A critical review*. Springer Nature.
- Jones, E. & Reiffenrath, T. (2018). *Internationalisation at home in practice*. European Association for International Education: <https://www.eaie.org/blog/internationalisation-at-home-practice.html> sayfasından erişilmiştir.

- Kirecçi, M. A., Bacanlı, H., Erişen, Y., Karadağ, E., Çeliköz, N., Dombaycı, M. A., Toprak, M., & Şahin, M. (2016). Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması: Bir endeks oluşturma çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 41(187), 1-28. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6223>
- Knight, J. (1994). *Internationalization: Elements and checkpoints* (Research Monograph, No. 7). Canadian Bureau for International Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED549823.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Knight, J. (2003). Updated internationalization definition. *Journal of International Higher Education*, 33, 2-3. <https://doi.org/10.6017/ihe.2003.33.7391>
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31. <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>
- Knight, J. (2011). Five myths about internationalization. *Journal of International Higher Education*(62), 14-15. <https://doi.org/10.6017/ihe.2011.62.8532>
- Kreber, C. (2009). Different perspectives on internationalization in higher education. C. Kreber (Ed.), *Internationalizing the curriculum in higher education: New directions for teaching and learning* içinde (c. 118, s. 1-14). Wiley. http://media.wiley.com/product_data/excerpt/37/04705373/0470537337.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Leask, B. (2015). *Internationalizing the curriculum*. Routledge, Taylor & Francis.
- Merriam, S. B. (2023). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Nobel.
- Mızıkacı, F. (2019). *Türkiye’de yükseköğretim* (F. Kurt, Çev.). Pedagoji.
- Olson, C. L., Green, M. F. & Hill, B. A. (2006). *A handbook for advancing comprehensive internationalization: What institutions can do and what students should learn*. ACE.
- Otten, M. (2003). Intercultural learning and diversity in higher education. *Journal of Studies in International Education*, 7(1), 12-26.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods* (3. b.). Sage.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *On ikinci kalkınma planı (2024-2028)*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Vural-Yılmaz, D. (2016a). Türkiye’deki devlet üniversitelerinde uluslararasılaşma süreci: Stratejik planlar üzerinden bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1191-1212. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sdiiibfd/issue/52991/701793> sayfasından erişilmiştir.
- Vural-Yılmaz, D. (2016b). Uygulayıcıların penceresinden Türk üniversitelerinin uluslararasılaşma deneyimi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 91-109.

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. b.). Seçkin.
- YÖK. (2017). *Uluslararasılaşma strateji belgesi (2018-2022)*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde-Uluslararasılaşma-Strateji-Belgesi-2018-2022.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- YÖK. (2019). *2019-2023 stratejik planı*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/strateji-dairesi/stratejik-plan/2019-2023-Stratejik-Plan.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- YÖK. (2021). *Yükseköğretimde hedef odaklı uluslararasılaşma*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2021/yuksekogretimde-hedef-odakli-uluslararasılaşma.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- YÖK. (2023). *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye'deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştay Raporu*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2023/02-yuksekogretimde-uluslararasılaşma-ve-turkiyedeki-universitelerin-uluslararası-gorunurlugu.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- YÖKAK. (2023). *Değerlendirme Ölçütleri Sürüm 3.1*. <https://yokak.gov.tr/Common/Docs/KidrKlavuz1.4/YOKAK-Değerlendirme-Olcutleri-3.1.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Extended Summary

Internationalization, which has become one of the focus of higher education policies at the national level, is also reflected in institutional level policies and strategies. However, internationalization policies both worldwide and in Türkiye focus more on exchange programs, which brings an elitist approach to internationalization. It is vital to approach the internationalization of higher education as a process aimed at all students and personnel, instead of focusing on exchange programs and mobility that serve only a certain group. In addition, the sustainability and success of internationalization largely depend on the institutionalization of the process, and strategic planning creates an important ground for the institutionalization of internationalization (Vural-Yılmaz, 2016a). For this reason, the study aims to determine the internationalization strategies of higher education institutions in Türkiye and to reveal the dimensions of internationalization of curriculum and education in these strategies. In this context, the questions sought to be answered are as follows: 1) What are the internationalization dimensions in the mission-vision statements and core values of higher education institutions? 2) What are the internationalization dimensions in the strategic goals, objectives and key performance indicators of higher education institutions? 3) What are the internationalization dimensions in the internationalization strategy/policy documents of higher education institutions (if any)?

In this study, qualitative research method and basic qualitative research design were used. Utilizing criterion sampling from purposeful sampling methods, the study group consisted of 20 higher education institutions which had been selected as pilots by CoHE within the scope of internationalization. The data were collected through document analysis. In order to fully understand the internationalization strategies of the institutions, if they had a policy or strategy published for internationalization in addition to strategic plans, these documents/reports were also included in the study. Within the scope of credibility, it was constantly checked whether the findings were compatible with the conceptual framework and attention was paid to whether there was compatibility and integrity in the findings. In addition, opinions were regularly obtained from two experts during the data analysis and interpretation processes. On the other hand, in terms of transferability of the research, both the conceptual framework and national policies were included in detail in order to comprehensively understand the policies and strategies of the institutions examined. In terms of reliability, how the data were collected, how the categories were created and how the decisions were made during the examination were explained in detail. The data obtained from the research were examined through content analysis. The codes obtained from the data analysis were gathered under certain categories based on common characteristics, and these categories were presented under certain themes in order to make the general structure more visible.

Based on the research findings, it was noticed that higher education institutions adopted an internationalization approach within the framework of universality in their mission-vision and core values. It is stated that higher education institutions should adopt internationalization as an institutional goal and mission statement is the best starting point (Hawawini, 2016; Knight, 1994). In this context, it can be said that Turkish higher education institutions have carried out one of the most important initiatives towards internationalization. In addition, it was determined that all higher education institutions directly included an expression aimed at internationalization in their strategic goals, objectives and key performance indicators. Strikingly, it was seen that the internationalization strategies of higher education institutions were shaped within the framework of international mobility, international students, international publications and projects, international collaborations, international faculty members and programs provided in a foreign language. Various studies in the literature show that the internationalization strategies of higher education institutions severely focus on student and staff exchange, foreign language proficiency, international activities and projects (Vural-Yılmaz, 2016b); international publications and projects (Çalikoğlu and Arslan, 2018); international students (Eriçok and Arastaman, 2022) and especially international mobility (Bulut-Şahin and Eriçok, 2023). This shows that the strategic goals and objectives at the national level included in the 2018-2022 Internationalization Strategy Document (YÖK, 2017) are also reflected at the

institutional level. However, the international literature reveals that comprehensive internationalization cannot be achieved only with these strategies. The research results illustrated that the dimensions of internationalization of curriculum, educating individuals with intercultural/international/global skills, enriching the international experiences of students and faculty members, staff with intercultural/international/global skills, internationalization of the campus and intercultural interaction/adaptation activities were neglected in strategic plans and relatively had more place in additional documents. It was quite remarkable that only a few institutions included strategies for the internationalization of education, such as students' foreign language proficiency, courses given in a foreign language, foreign faculty members teaching through distance education, and providing a multicultural environment in education and courses. This creates serious obstacles in the implementation of a comprehensive internationalization process. This situation indicates that higher education institutions in Türkiye exhibit an approach that is far from the internationalization of education and curriculum. The internationalization efforts of higher education institutions should go beyond attracting international students and faculty members, integrate dimensions related to the educational process, which is one of the basic functions of higher education, and provide an intercultural education by aiming to provide all students and staff with international skills. Adopting such comprehensive approaches and addressing internationalization in all its dimensions as a holistic and comprehensive process is of great importance for the internationalization of Turkish higher education. In this context, recommendations are presented in the study for policy-makers, higher education institutions and future researchers.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde sadece tek bir araştırmacı yer almıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Değerli katkılarından dolayı Dr. Zeynep Bumin Süzen ve Yakup Batuhan Arslan'a çok teşekkür ederim.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, doküman incelemesine dayalı bir çalışma olduğu için etik kurul izni gerektirmemektedir.